

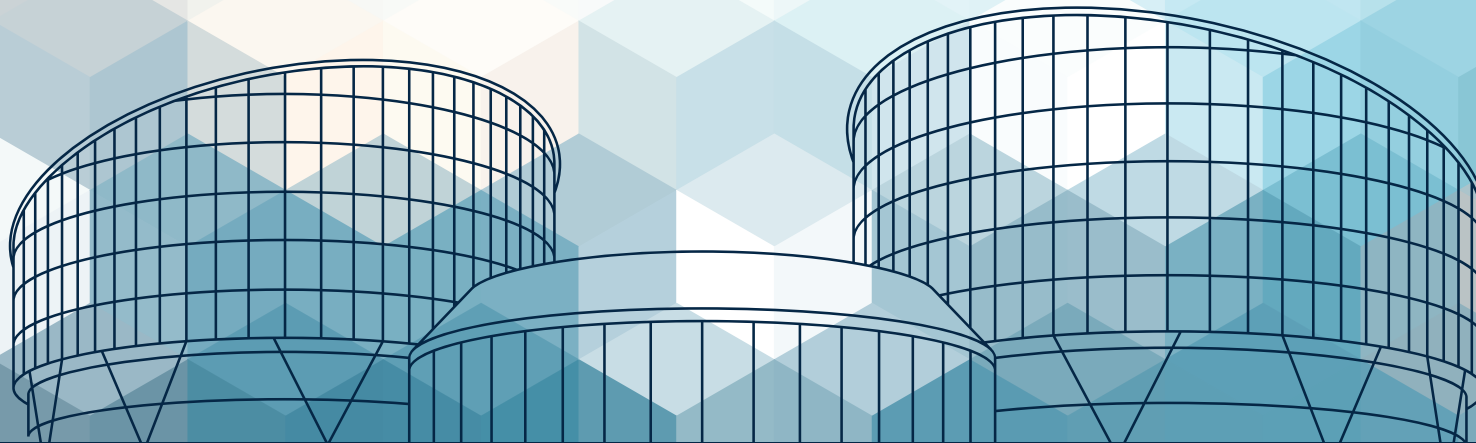
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Салонтаји-Дробњак против Србије

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

АНАЛИЗА ПРЕСУДЕ

Повреда права на правично суђење због одржавања завршног рочишта без присуства лица против којег се води поступак за лишење пословне способности и услед необавештавања тог лица о заступнику који је одређен да га заступа на завршном рочишту (повреда чл. 6 ст. 1 Конвенције у вези са чланом 32 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 98/2006), као и члановима 35 и 36 Закона о ванпарничном поступку („СГ. СРС“, бр. 25/82 и 48/88 и “СГ РС”, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 - др. закон, 85/2012, 45/2013 - др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 - др. закон))

Неизјашњавање суда у дужем периоду пводом поднетог предлога за испитивање постојања разлога за враћање пословне способности неком лицу (повреда чл. 6 ст. 1 Конвенције у вези са чланом 32 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 98/2006), као и чланом 40 став 2, чланом 42 и чланом 42б Закона о ванпарничном поступку („СГ. СРС“, бр. 25/82 и 48/88 и “СГ РС”, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 - др. закон, 85/2012, 45/2013 - др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 - др. закон))

Прибегавање мери ограничења пословне способности у циљу заштите од несносних тужиоца (повреда чл. 8 Конвенције у вези са чланом 20 став 3 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 98/2006), као и члана 40 став 1 Закона о ванпарничном поступку („СГ. СРС“, бр. 25/82 и 48/88 и “СГ РС”, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 - др. закон, 85/2012, 45/2013 - др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 - др. закон))

Салонтаји-Дробњак против Србије

(БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ: 36500/05, ПРЕСУДА ОД 13.10.2009.)

СЕНТЕНЦА:

Када домаћи судови у судским поступцима у којима се одлучује о лишавању пословне способности наводно душевно оболелих лица прибегавају одређеним процесним мерама у циљу заштите здравља тих лица, те мере не смеју да наруше саму суштину права подносиоца на правично суђење које се јемчи чланом 6.

Мешање у право одређеног лица на приступ суду, као саставног дела права на правично суђење, није испунило захтеве пропорционалности када се домаћи суд у дужем периоду не изјасни у погледу предлога подносиоца за испитивање постојања разлога за враћање пословне способности одређеном лицу, препуштајући при томе кључну, готово неограничену, улогу у вези са утврђивањем стања тог лица несудским органима.

Мешање у вршење права на поштовање приватног живота није пропорционално циљевима који се настоје остварити заштитом тог права уколико судски механизам који је установљен у циљу заштите од несносних тужиоца укључује и прибегавање додатним мерама које погађају њихову пословну способност.

ЧИЊЕНИЧНИ ОПИС:

Првостепени суд је 2002. године покренуо ванпарнични поступак по службеној дужности за лишење пословне способности, подстакнут запажањима судова више инстанце који су поступали по неким од бројних тужби подносиоца представке, а на основу званичног предлога за покретање поступка који је поднео надлежни центар за социјални рад. Подносилац је, наиме, у прошлости покренуо приближно две стотине парница против бројних лица због наводних незаконитости, као и бројне кривичне поступке по тим основима.

У прошлости је против њега била, такође, изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи због извршења кривичног дела угрожавања сигурности. Другостепени суд је потврдио првостепено решење којим је одређено да подносилац представке буде смештен у одговарајућу здравствену установу на најдуже три месеца како би се утврдило стање његовог менталног здравља. Након неколико узастопних одбијања подносиоца да се подвргне психијатријском прегледу, подносилац је пристао да буде прегледан од стране медицинских вештака. Они су, у свом извештају, предложили ограничење његове пословне способности утврдивши да је оболео од параноје праничења. Првостепени суд је, непосредно након одржавања завршног рочишта на којем није био присутан подносилац, донео решење о његовом делимичном лишењу пословне способности, наводећи да нема потребе да се подносилац представке лично саслуша будући да то, на основу доступних психијатријских доказа, није целисходно. Подносилац се у том тренутку налазио у притвору због оптужби за кривично дело угрожавања сигурности. Штавише, подносиоца је на завршном рочишту, по први пут, заступала правница из центра за социјални рад, одређена од стране државе, иако је подносилац представке никада раније није упознао, нити је био обавештен да ће га она заступати. Он је након тога неуспело побијао ово решење пред вишим инстанцама. Непуна четири месеца након доношења одлуке о делимичном лишењу пословне способности, подносилац представке и његов старац почели су да подносе поднеске првостепеном суду у циљу враћања пословне способности. Они су били одбијени по различитим основама. Тако је, на пример, првостепени суд поступајући по мишљењу надлежног центра за социјални рад одлучио да не постоје разлози за покретање поступка за враћање пуне пословне способности подносиоцу. Домаћи суд ни у наредне две године није приступио

испитивању да ли и даље постоје разлози због којих је подносилац био делимично лишен пословне способности.

1

НАЧЕЛА ЕВРОПСКОГ СУДА:

У односу на члан 6

Домаћим судовима је остављено одређено поље слободне процене у поступцима који укључују душевно оболела лица у контексту члана 6 став 1 Конвенције. Тако, на пример, судови могу да прибегавају одређеним процесним мерама у циљу исправног поступања, заштите здравља тих лица итд.

Право на приступ суду представља саставни део права на правично суђење, којим се сваком јемчи да се његов захтев у вези са грађанским правима и обавезама размотри пред судом или трибуналом. Државама уговорницама је остављено одређено поље слободне процене приликом израде прописа којима се ограничава право на приступ суду, будући да дато право није апсолутно. И поред тога, таква ограничења морају да теже остваривању легитимног циља, као и да постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља коме се тежи како би била усклађена са чланом 6 став 1 Конвенције.

Битно је имати у виду, да како горепоменуте процесне мере које стоје на располагању судовима, тако и примењена ограничења којима се сужава приступ суду не смеју да наруше саму суштину права подносиоца на правично суђење које се јемчи чланом 6.

2

У односу на члан 8

Свако мешање у право појединца на поштовање његовог приватног живота представља повреду члана 8 уколико није „у складу са законом“, као и уколико не тежи остварењу легитимног циља, као и уколико није „неопходно у демократском друштву“ у смислу да је пропорционално циљевима којима тежи. Државни органи морају да успоставе правичну равнотежу између интереса лица „са менталним сметњама“ и других легитимних интереса.

Међутим, по правилу, приликом одлучивања о тако сложеном питању као што је утврђивање стања нечијег менталног здравља, органима треба да буде остављено широко поље слободне процене, будући да је за државне органе добро да имају непосредан контакт са датим лицима и да су због тога они у најбољој позицији да одлучују о таквим питањима. Поље слободне процене које се препушта надлежним државним органима зависи од природе и важности питања о којима се одлучује, укључујући важност предметних интереса, као и од квалитета поступка у оквиру којег се доносе одлуке.

Дакле, уже поље слободне процене им се оставља у погледу питања која се односе на озбиљна ограничења у сфери приватног живота као што је ограничење пословне способности. Даље, иако, члан 8 Конвенције не садржи изричите процесне захтеве, поступак у којем се доносе одлуке о мерама мешања мора да буде правичан и да обезбеди заштиту интереса обухваћених чланом 8. У супротном, уколико би у том поступку постојали неки озбиљни недостаци, закључци домаћих органа ће бити изложени јачој критици.

ПРИМЕНА НАЧЕЛА НА ЧИЊЕНИЦЕ КОНКРЕТНОГ ПРЕДМЕТА:

1

У односу на члан 6

У овом предмету, Европски суд је приметио да је подносилац представке био искључен са завршног рочишта и да због тога није био у могућности да лично оспори извештај вештака којим се препоручило делимично лишење његове пословне способности. Штавише, у решењу првостепеног суда у том погледу није наведено додатно образложење за такво искључење, већ се једино навело да лично појављивање подносиоца представке не би било „сврсисходно“. Најзад, и поред тога што је подносиоца заступала правница из центра за социјални рад коју је одредила држава, њему није била пружена могућност да се са њом састане и да јој пружи упутства како да води предмет. Сходно томе, Суд закључује да спроводен поступак за лишење пословне способности, „узет у целини“ није испунио захтев правичног суђења и да је наступила повреда члана 6 став 1 Конвенције.

У овом предмету, Европски суд даље утврђује да ни поступак за враћање пословне способности није испунио услове из члана 6 става 1 Конвенције будући да ограничење права подносиоца на приступ суду, као саставног дела права на правично суђење, није било пропорционално. Наиме, домаћи суд није испитао да ли и даље постоје разлози због којих је подносилац био делимично лишен пословне способности ни након четири године од када су подносилац представке и његов старалац поднели прве предлоге у том погледу. Штавише, у току те четири године није био предузет свеобухватан психијатријски преглед подносиоца, осим два прилично површна утврђивања његовог стања од стране надлежног центра за социјални рад.

Најзад, Европски суд је закључак о постојању повреде права на приступ суду засновао и на томе да домаће законодавство, које се у том тренутку примењивало на конкретан случај није превиђало обавезу редовног проверавања стања подносиоца представке од стране суда, већ је препуштало кључну, готово неограничену, улогу по том питању надлежном центру за социјални рад.

2

У односу на члан 8

Извршено ограничење пословне способности подносиоца представке представља мешање у његов „приватни живот“ у смислу члана 8. Реч је о озбиљном ограничењу великог домашаја, будући да се ограничење пословне способности односи, између осталог, и на самостално учествовање у закључивању правних послова, подношење захтева за инвалидску пензију, као и одлучивање о лечењу и одобравању кредита. И поред тога, поступак на основу кога су домаћи судови донели такве одлуке је био мањкав. Штавише, упркос подношењу бројних поднесека у циљу укидања овог ограничења, суд се није упустио у испитивање да ли и даље постоје разлози због којих је подносилац био делимично лишен пословне способности ни у периоду од непуних четири године од подношења нових предлога у том циљу.

Иако је сваком правном систему потребно допустити изградњу механизма за заштиту од несносних тужилаца, Европски суд је закључио да средства, која су употребљена у конкретном случају приликом ограничавања права на поштовање приватног живота подносиоца, нису била пропорционална циљевима којима се тежи, будући да је ограничење пословне способности подносиоца спроведено у мањкавом поступку. Стога, дошло је до повреде права подносиоца на поштовање приватног живота по члану 8 Европске конвенције.

ПОСЛЕДИЦЕ УТВРЂЕНЕ ПОВРЕДЕ:

За наведене повреде Европски суд је подносиоцу до-судио правично задовољење у износу од 12.000 евра на име претрпљене нематеријалне штете, као и накнаду трошкова поступка у износу 3.000 евра.

КОМЕНТАР:

Пракса Европског суда у погледу душевно оболелих лица која је претходила предмету Салонтаји-Дробњак односила се превасходно на примену члана 5 у контексту њиховог притварања. Суд је доследно истицао да су „процесна јемства на основу члану 5. ст. 1 и 4. ве-ома слична онима из члана 6. став 1. Конвенције. Стога је пресуда у предмету Салонтаји-Дробњак релевантна за домаће судове и у случајевима када одлучују о притварању душевно оболелих лица. Дакле, како у контексту примене члана 5, тако и члана 6 државним органима остављено је одређено поље слободне процене приликом спровођења судских поступака који укључују душевно оболела лица.

Након доношења ове пресуде дошло је до значајних измена Закона о ванпарничном поступку у делу који се односи режим ограничења пословне способности (в. између осталог члан 40 став 2, члан 42 и члан 42б). На тај начин, конкретни недостаци националног законодавства на које се Европски суд експлицитно позивао у својој пресуди су у међувремену отклоњени. Наиме, изменама је уведена обавеза периодичног проверавања испуњености разлога због којих је лице лишено пословне способности. Међутим, упркос увођењу унапређеног режима, битно је да судије, у свим поступцима који укључују лица чије се стање менталног здравља утврђује, воде рачуна о томе да извршена

ограничења пословне способности морају да буду усмерена на остваривање легитимног циља, као и да испуњавају захтеве законитости и пропорционалности, који, између осталог, подразумевају уважавање заштите здравља лица са менталним сметњама.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

Т: +381 11 3023 866

Ф: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council